धनकुटा जिल्लाका कक्षा पा“चमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूले गर्ने वर्णविन्यास सम्बन्धी त्रुटिको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा
विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो बर्षको पाठ्यांश
(नेपा.शि.५९८) को प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
खगेन्द्रवती बराल
क्याम्पस रोल नं. : १५२ (२०६३/०६४)
परीक्षा रोल नं. : २१४०३०५/२०६५
त्रि.वि.दर्ता नं. : ९-२-९-७७१-२००२

शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
सुकुना बहुमुखी इन्द्रपुर मोरङ
२०६९/२०१२
क्याम्पस,

;'s'gf ax'd'vL SofDk;

सिफारिस-पत्र

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपाली भाषा शिक्षा विषयको नेपा.शि.५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत धनकुटा जिल्लाका कक्षा पा“चमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूले गर्ने वर्णविन्यास सम्बन्धी त्रुटिको अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र शोधार्थी खगेन्द्रवती बरालले अत्यन्त मिहिनेत र लगनशीलताका साथ तयार पार्नु भएको हो । प्रस्तुत शोधपत्र सम्बन्धित प्रयोजनका लागि उपयुक्त रहेकोले यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि मूल्याङ्कन समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

....

उपा-प्रा.दीपकप्रसाद न्यौपाने

शोधनिर्देशक

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह एम.एड.दोस्रो बर्षको नेपा.शि.५९८ को आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि आदरणीय गुरु उप-प्राध्यापक दिपक न्यौपानेज्यूको कुशल निर्देशनमा मैले तयार गरेकी हुँ । आफ्नो कार्य व्यस्तताका बीच पनि यस शोधपत्र तयारीका क्रममा अत्यन्तै स्नेहपूर्वक कुशल निर्देशन तथा विविध ज्ञानबर्द्धक सल्लाह र सुझाव दिएर मार्ग निर्देश गर्न सहयोग गर्नु हुने मेरा श्रद्धेय गुरूप्रति म सदा ऋणी रही रहनेछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयारीका लागि शोध शीर्षकको रूपमा रहेको धनकुटा जिल्लाका कक्षा पा"चमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूले गर्ने वर्णविन्यास सम्बन्धी त्रुटिको अध्ययन शीर्षक स्वीकृत गरी शोधपत्र लेखनका लागि ढोका खोली अवसर प्रदान गर्नु हुने शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभागप्रति म हृदयदेखि कृतज्ञ छु । शोधपत्र लेखनका क्रममा अमूल्य सहयोग तथा निर्देशन र हौसला प्रदान गर्नुहुने आदरणीय गुरु तथा विभागीय प्रमुख अमृत आचार्य, प्रेम भट्टराईज्यू लगायत सुकुना बहुमुखी क्याम्पस नेपाली भाषा शिक्षण विभागका गुरुजनप्रति हृदयदेखि नै आभार प्रकट गर्न चाहन्छु ।

प्रस्तुत शोधपत्र लेखन यस अवस्थासम्म आइपुग्न अध्ययनको जग बसाइदिनु हुने र सदा सर्वदा प्रेरित गरी स्नेह तथा माया ममताका साथ हरतरहबाट सहयोग पुऱ्याइ दिनु हुने प्रथम गुरुबा तथा गुरुआमाका रूपमा रहनु हुने मेरा (पिता) बाबा लक्ष्मण बराल तथा आमा (माता) बालकुमारी बरालप्रति म चिर ऋणी छु । साथै मेरो जीवनलाई शिक्षित सार्थक एवं सफल बनाउन स्नेह, माया ममता, सहानुभूति एवम् विभिन्न किसिमबाट सहयोग गरी ज्ञानको दीप सल्काउँदै उज्यालो संसारमा पुग्न सहयोग गर्नुहुने मेरा विद्यालय तथा क्याम्पस तहका गुरु, गुरुआमाहरू, अभिभावक तथा मेरा सम्पूर्ण शुभचिन्तक ज्यूहरूप्रति पनि म हृदयदेखि नै हार्दिक

आभार प्रकट गर्न चाहन्छु । प्रस्तुत शोधपत्र तयारीका क्रममा अमूल्य प्रेरणा, सल्लाह, सुझाव र सहयोग साथै समयसमेत उपलव्ध गराउनु हुने मेरा जीवनसाथी राजु वाग्ले र अरुणोदय उच्च माध्यमिक विद्यालय लेगुवाका प्र.अ. खिमबहादुर सार्की लगायत मेरा सम्पूर्ण विद्यालयका सहकर्मी मित्रहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै नाम छुटेका र मलाई हरतरहबाट सहयोग प्रदान गरिदिनु हुने सम्पूर्णलाई हृदयदेखि आभार प्रकट गर्दै स्मरण गर्न चाहन्छु ।

यसै गरी यस शोधपत्र तयारीका निम्ति यथासम्भव शुद्ध एवम् स्तरीय टङ्कन गरिदिने निशान एजुकेशनल इन्स्टिच्युट धनकुटाका उमा घिमिरेलाई धेरै धेरै धन्यवाद दिन चाहन्छु । आवश्यक शोधपत्र, पुस्तक, पत्रपत्रिकाहरू उपलव्ध गराई सहयोग पुऱ्याउने धनकुटा बहुमुखी क्याम्पस धनकुटाको पुस्तकालय, साझा पुस्तक पसल तथा पाथीभरा पुस्तक पसल साथै अमूल्य समय जुटाइदिने अरुणोदय उ.मा.वि.लेगुवा परिवारप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु ।

अन्त्यमा, यो शोधपत्र समूचित मूल्याङ्कनका लागि सुकुना बहुमुखी क्याम्पस इन्द्रपुर, मोरङ शिक्षाशास्त्र संकाय नेपाली भाषा शिक्षा विभागमा पेश गर्दछु ।

- खगेन्द्रवती बराल

शोधसार

धनकुटा जिल्लामा कक्षा पाँचमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूले गर्ने वर्णविन्यास सम्बन्धी त्रुटिको अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधप्रतिवेदन नेपा.शि.५९८ को प्रयोजनका लागि तयार पारिएको हो । क्षेत्रीय अध्ययन पद्धतिमा आधारित यस शोधप्रतिवेदनमा निम्नलिखित अध्ययनमा निम्न अनुसारका विषयहरूको समावेश गरिएको छ :

क) अध्याय एक : शोधपरिचय
शोधपरिचय शीर्षकको यस अध्यायमा शोधशीर्षक, शोधप्रयोजन, शोधको समस्या, शोधको उद्देश्य, पूर्वकार्यको समीक्षा, शोधको महत्व र औचित्य, अध्ययनको सीमा, शोधविधि जस्ता उपशीर्षकमा शोधको परिचय दिइएको छ ।

ख) अध्याय दुई : नेपाली वर्णविन्यास सम्बन्धी सैद्धान्तिक अवधारणा
नेपाली वर्णविन्साय सम्बन्धी सैद्धान्तिक अवधारणा शीर्षकको यस अध्यायमा वर्णविन्यासको परिचय, लेख्य चिन्हको परिचय र प्रयोग पदसङ्गतिको परिचय शीर्षकमा सैद्धान्तिक अवधारणा प्रस्तुत गरिएको छ ।

ग) अध्याय तीन : कक्षा पा“चका विद्यार्थीहरूले गर्ने वर्णविन्यास सम्बन्धी त्रुटिहरू
कक्षा पाँचका विद्यार्थीहरूले गर्ने वर्णविन्यास सम्बन्धी त्रुटिहरू शीर्षकको यस अध्यायमा ह्रस्व र दीर्घ सम्बन्धी त्रुटि, 'श, ष, स' को प्रयोग सम्बन्धी विश्लेषण 'य र ए' सम्बन्धी त्रुटिको व्याख्या 'रि र ऋ' सम्बन्धी त्रुटिको व्याख्या 'ब र व' सम्बन्धी त्रुटिको व्याख्या, 'छ र क्ष' सम्बन्धी त्रुटिको व्याख्या पदवियोग सम्बन्धी त्रुटिको परिचय हलन्त र अजन्त सम्बन्धी त्रुटिको परिचय उपशीर्षकमा त्रुटिको विश्लेषण प्रस्तुत गरिएको छ ।

घ) अध्याय चार : निष्कर्ष र सुझाव

निष्कर्ष र सुझाव शीर्षकको यस अध्यायमा शोधको निष्कर्ष, सुझाव, थप अध्ययनको आवश्यकता, भावी अनुसन्धानका लागि शोध शीर्षकहरू जस्ता उप-शीर्षकमा निष्कर्ष प्रस्तुत गरिएको छ । शोधको अन्त्यमा सन्दर्भ सूची र परिशिष्टहरू प्रस्तुत गरी शोधको अन्त्य गरिएको छ ।

विषय सूची

पेज नं.

अध्याय - एक

शोध परिचय १-७

१.१. शोधशीर्षक १

१.२. शोध प्रयोजन १

१.३. शोधको समस्या १

१.४. शोधको उद्देश्य १

१.५. पूर्वकार्यको समीक्षा २

१.६. शोधको महत्व र औचित्य ४

१.७. अध्ययनको सीमा ५

१.८. शोधविधि ६

१.९. अध्ययनका स्रोतहरू ७

अध्याय - दुई

नेपाली वर्णविन्यास सम्बन्धी सैद्धान्तिक अवधारणा ८-१८

२.१ परिचय ८

२.२ लेख्य चिन्हको परिचय र प्रयोग १५

२.३ पदसङ्गतिको परिचय १६

अध्याय - तीन

कक्षा पा"चका विद्यार्थीहरूले गर्ने वर्णविन्यास सम्बन्धी त्रुटिहरू

१९-४२

३.१. ह्रस्व र दीर्घ सम्बन्धी त्रुटिको विश्लेषण १९

३.२. 'श, ष, स' सम्बन्धी विश्लेषण २५

३.३. 'य' र 'ए' सम्बन्धी त्रुटिको व्याख्या २८

३.४. 'रि' र 'ऋ' सम्बन्धी त्रुटिको व्याख्या ३०

३.५. 'ब' र 'व' सम्बन्धी त्रुटिको व्याख्या ३२
३.६. 'छ' र 'क्ष' सम्वन्धी त्रुटिको व्याख्या ३४
३.७. पदवियोग सम्वन्धी त्रुटिको परिचय ३६
३.८. हलन्त र अजन्त सम्बन्धी त्रुटिको परिचय ३८
३.९. शिरबिन्दु र चन्द्रबिन्दु सम्बन्धी त्रुटिको परिचय ४०

अध्याय - चार
निष्कर्ष र सुझाव ४३-४८

४.१ निष्कर्ष ४३
४.२ सुझाव ४५
४.३ थप अध्ययनको आवश्यकता ४७
४.४. भावी अनुसन्धानका लागि शोधशीर्षकहरू ४८
सन्दर्भ सूची
परिशिष्टहरू